

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว มีลักษณะเป็นไปตามกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ เราคงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าสังคมไทยปัจจุบัน ต้องเปิดรับอิทธิพลและค่านิยมจากภายนอกประเทศโดยผ่านการสื่อสารด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย และสิ่งที่ได้หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศ ในทิศทางบวกและลบ ถ้าความเจริญงดงามทางด้านจิตใจของสมาชิกในสังคมไม่สามารถพัฒนาให้เท่าทัน ถูกต้อง เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีแล้ว ย่อมก่อให้เกิดปัญหามากมายที่จะนำพาความไม่สงบสุขเกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นการจัดระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ จึงมีการกำหนดกระบวนการพัฒนาบุคคลเพื่อให้คิดเป็น มีสำนึกที่ดีในการกลั่นกรองข้อมูล มีการสอนให้รู้จักประเมินคุณค่า มีความสามารถและมีคุณธรรม จริยธรรม การจัดการศึกษาอย่างจริงจัง โดยให้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาสมาชิกในสังคมให้มีคุณภาพ จึงเป็นความหวังของสังคมในการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบสุขของสังคม และอนาคตของประเทศไทยขึ้นอยู่กับเด็กและเยาวชนในวันนี้ เพราะในโลกยุคใหม่การแข่งขันขึ้นอยู่กับความรู้และความสามารถของคนในชาติ โดยเฉพาะเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge-based Economy) ประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิรูปการเรียนรู้โดยเร็วที่สุด เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น มีทักษะในการจัดการ มีคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงามและรักการแสวงหาความอย่างต่อเนื่อง^๑

การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของชีวิตและแสดงว่าบุคคลนั้นมีความเจริญเติบโต การเรียนรู้เป็นหัวใจของการศึกษา ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาอันประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและวัด จะทำหน้าที่จัดระบบและกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มคนทั้ง ๕ ข้างต้นจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ถ้าไม่คำนึงถึงนักเรียนซึ่งมีความสำคัญที่สุด ถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาจเป็นเรื่องที่น่าสนใจ สื่อหลากหลาย การวัดและประเมินผลที่คมชัด แต่ถ้านักเรียนไม่กระตือรือร้นในการเรียนด้วยตัวเอง เขาถูกบังคับบอบทบาททุกอย่างก้าวจนขาดกลัว อับเฉา การเรียนรู้ก็จืดชืด สังคมก็จะไม่ได้รับอะไรเลย ทุกสิ่งและทุกฝ่ายมีแต่ความสูญเสียและสูญเปล่า เพราะนักเรียนไม่ได้รับการปลูกเร้าให้เข้าถึงการเรียนรู้แต่ละเรื่อง

การเรียนรู้ของคนไทย เป็นการผสมผสานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ได้รับการกล่อมเกลามาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทย จนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธ คือ วิถีวัฒนธรรมของคนไทยส่วนใหญ่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์จนทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับดังนั้น การใช้พุทธธรรมหรือพุทธศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสม ตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไป คือ การกิน อยู่ ดู ฟัง จนถึงระดับการดำเนินชีวิตของนักบวชผู้มุ่งมีชีวิตที่บริสุทธิ์ และในทุกระดับยังผลให้ผู้ศึกษาเองมีความสุขพร้อมๆ กับช่วยให้คนรอบข้างและสังคมมีความสุขพร้อมกันไปด้วยอย่างชัดเจน ซึ่งพุทธธรรม

^๑ รุ่ง แก้วแดง, *ปฏิวัติการศึกษาไทย*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๓), หน้า ๒-๔.

มีกรอบการพัฒนาหลักเป็นระบบการศึกษา ๓ ประการ เรียกว่าไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้นๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรม เพื่อพัฒนากาย ใจ และปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัย อีกทั้งมีความง่ายยาก ตั้งแต่เรื่องเบื้องต้นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่จนถึงเรื่องที่ละเอียดซับซ้อนที่ยากจะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้ และในการจัดการศึกษาของเยาวชนและผู้ใหญ่ทั้งหลายในอดีตอันยาวนานของไทย จึงมีฐานจากการใช้พุทธธรรมมาอบรมสั่งสอน ถึงจะไม่มีระบบการศึกษาภาคบังคับอย่างในยุคปัจจุบัน

แต่ในปัจจุบันคนไทยมีการศึกษาภาคบังคับ แต่ก็มิได้เอาพุทธธรรมมาเป็นฐานของการศึกษา แต่นำระบบและองค์ความรู้ตามโลกนิยม โดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาเป็นแกนในการจัดการศึกษา ทำให้พุทธธรรมเริ่มห่างเหินจากชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบันมากขึ้น ซึ่งทำให้สังคมไทยเกิดปัญหาในสังคมมากมาย เกิดกับทุกเพศ วัย อาชีพ สถานภาพ ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้เกี่ยวข้อง จึงนำเสนอให้มืองค์กรความรู้ในพุทธธรรม และระบบไตรสิกขาที่ชัดเจน ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกวัย โดยกระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษา นำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบัน เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด ที่มีคุณสมบัติของการเป็นคนที่ดี เก่ง มีความสุขอย่างแท้จริง อันเป็นเป้าหมายของพระพุทธธรรมอยู่แล้ว ให้มีความชัดเจนขึ้น โดยผ่านการดำเนินงานของ “โรงเรียนวิถีพุทธ”

การเรียนรู้ตามนัยแห่งพุทธธรรม เป็นการจัดการกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ การจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่ก่อให้เกิดธาตุรู้ร่วมกับการฝึกหัดอบรมกาย วาจา ใจ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหาด้วยการรู้คิดอย่างถูกต้องแยบคาย กระบวนการเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดผลอย่างบูรณาการแก่ผู้เรียน คือ สร้างความรู้ ความคิด ความสามารถ และความดี วิธีการเรียนรู้มีรากฐานที่สำคัญที่สุด คือ ความรักและความเข้าใจ ถ้าทุกคนในวงการศึกษาทั้งสองสิ่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูปหรือการปฏิวัติก็ไม่ใช่ว่าสิ่งยากลำบากน่าสะพรึงกลัวอีกต่อไป^๒

ความมีคุณธรรมจริยธรรม นับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นอย่างมาก เพราะการที่บุคคลจะอยู่รอดในสังคมปัจจุบันได้นั้นต้องเป็นผู้มีประสิทธิภาพ รู้จักการคิด รู้จักปัญหา รู้จักวิธีการแก้ปัญหา และรู้จักตรวจสอบผลลัพธ์ของการพูด คิด กระทำ ดังนั้นนักการศึกษาไทยจึงมองเห็นความสำคัญของการศึกษาที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นบุคคลที่คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งโดยคุณสมบัติเหล่านี้เป็นการพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคลที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้หลายลักษณะ เช่น ปรับปรุงโดยมองภาพรวมทั้งหมด หรือมุ่งพัฒนาตอนใดตอนหนึ่งของการจัดการศึกษา โดยต้องคำนึงเสมอว่า ความสามารถของแต่ละบุคคลนั้นจะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นมีระดับสติปัญญา ความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนการจูงใจดีหรือไม่เพียงใด ดังนั้นการเรียนการสอนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาปัจจัยต่างๆ อันจะส่งผลให้ความสามารถในการสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนดีขึ้น และวิธีการที่จะช่วยพัฒนาได้วิธีหนึ่ง คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิด

^๒ สุมณ อมรวิวัฒน์, การสร้างเสริมศีลธรรมในสถานศึกษา ความรู้คู่คุณธรรมรวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๕๘.

ประสบการณ์ (Experience Learning Process) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์เรียนรู้จากการลงมือกระทำ (Active Learning) ด้วยตนเองเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นสูง อย่างไรก็ตามการนำกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยเทคนิคการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมมาใช้ในลักษณะผสมผสานกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้

โดยธรรมชาติของการเรียนรู้พุทธศาสนานั้น ประกอบด้วยส่วนที่เป็นเนื้อหาความรู้ และกระบวนการในการแสวงหาความรู้ทางสังคม และสภาพแวดล้อม โดยอาศัยกระบวนการทางความรู้ และเจตคติที่ดี ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้พุทธศาสตร์ นอกจากจะต้องการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของวิชาแล้ว ยังต้องการให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดี ศรัทธา และฝึกทักษะในการเป็นคนดี อย่างเป็นระบบ แต่การที่ครูจะสามารถดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวได้นั้น การจัดเพียงกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรงในการใช้การทางการบูรณาการระหว่างสถาบันครอบครัว สถานศึกษา และศาสนา โดยวิธีการสอนโดยการบูรณาการประสบการณ์จาก บ้าน วัด โรงเรียน ที่มีแนวคิดหลักจาก “โรงเรียนวิถีพุทธ”

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรทางการศึกษามีความสนใจศึกษาวิจัยความรู้ เจตคติ และทักษะการเป็นคนดีในสังคมของนักเรียนโรงเรียนบ้านเขว ที่เรียนโดยกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ อันจะเป็นข้อสนเทศทางวิชาการ ตลอดจนตอบสนองตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ฉบับแก้ไข ๒๕๔๕ ที่ต้องการจะพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพและการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งกระบวนการพัฒนาตนเองให้มีทักษะการเป็นคนดีอย่างเป็นระบบจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการบ้าน วัด โรงเรียน แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านเขว
๒. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ในการพัฒนาพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนบ้านเขว ตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนบ้านเขว
๓. เพื่อศึกษาการใช้ตัวแบบทางสังคมประกอบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการบ้าน วัด โรงเรียนในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านเขว

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รวมทั้งการใช้ตัวแบบประกอบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมตามแนวทางวิถีพุทธของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนบ้านเขว อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดมหาสารคาม ศึกษาเฉพาะประเด็น พฤติกรรมตามแนวทางวิถีพุทธที่ระบุไว้เท่านั้น ได้แก่

- ๑) การปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔
- ๒) การปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ ๔
- ๓) พฤติกรรมการสวดมนต์ไหว้พระ
- ๔) พฤติกรรมการตักบาตร
- ๕) พฤติกรรมการนั่งสมาธิและประโยชน์ของการฝึกสมาธิ
- ๖) การใช้วาจาที่สุภาพ
- ๗) การมีเมตตากรุณา
- ๘) หลักเบญจศีลและเบญจธรรม
- ๙) ความซื่อสัตย์ สุจริตและความอดทน
- ๑๐) การกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ
- ๑๑) การให้อภัย

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

เนื้อหาที่ศึกษา ได้แก่ การใช้ตัวแบบประกอบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ประสพการณ์จากบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมตามแนวทางวิถีพุทธของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนบ้านเขว อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดมหาสารคาม

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ผลการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนบ้านเขว อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดมหาสารคาม ที่ปรากฏหลังจากเรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ ตัวแบบทางสังคมประกอบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการประสพการณ์จากบ้าน วัด โรงเรียน โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินพฤติกรรมตามแนวทางวิถีพุทธ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการประสพการณ์จากบ้าน วัด โรงเรียน หมายถึง การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะและประสบการณ์ที่หลากหลายจาก แหล่งการเรียนรู้ คือ บ้าน วัด โรงเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลของความรู้ ความเข้าใจ ที่วัดได้จากแบบทดสอบที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นในการประเมินผลการเรียนรู้

ตัวแบบ หมายถึง สิ่งที่น่ามาอ้างอิงเพื่อแสดงให้เห็นลักษณะที่เป็นส่วนรวมทั้งหมด ตัวแบบ หรือเรื่องที่ยกมาให้เห็นเป็นทางเปรียบเทียบ ที่แสดงแบบอย่างหรือคุณภาพเป็นต้นแบบส่วนทั้งหมด ของสิ่งนั้นๆ เช่น ของตัวอย่าง ที่ทำให้เห็นเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น ครูตัวอย่าง

ตัวแบบ หมายถึง การเสนอตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกแล้วว่าเป็นตัวอย่างที่ดี สามารถ ใช้เป็นแบบอย่างของการกระทำให้แก่ผู้สังเกตได้

การใช้เทคนิคเสนอตัวแบบ หมายถึง กลวิธีในการสร้างหรือสอนพฤติกรรมใหม่โดยผู้ สังเกตหรือผู้ที่ประสงค์จะเลียนแบบ สังเกต ฟัง หรืออ่านเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล หรือสัญลักษณ์ แทนบุคคล และประมวลเป็นข้อมูลในการ ที่จะเลียนแบบ และแสดงพฤติกรรมของตนเองต่อไป

พฤติกรรมตามแนวทางวิสุทธิพุทธ ได้แก่ พฤติกรรมการปฏิบัติตนตามหลักอิทธิบาท ๔ พฤติกรรมการปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ พฤติกรรมสวดมนต์ไหว้พระ พฤติกรรมการตักบาตร พฤติกรรมการนั่งสมาธิและประโยชน์ของการฝึกสมาธิ การใช้วาจาที่สุภาพ การมีเมตตากรุณา การปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรมเสมอ ความซื่อสัตย์ สุจริตและความอดทน การกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และการให้อภัย

๑.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า รวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดที่นำเสนอ ดังนี้

ก. ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

นักการศึกษาอีกท่านหนึ่งที่เสนอแนวทางการจัดการศึกษาโรงเรียนวิสุทธิพุทธคือพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ประธานกรรมการจัดทำสารการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่ และในปี ๒๕๔๕ ได้จัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ “กรอบความคิดในการจัดทำสารการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่” ซึ่งได้ชี้แจงว่านำหลักสูตรเดิมมาจัดกรอบความคิด ใหม่หรือวิเคราะห์จัดระบบใหม่เพื่อแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยง ประกอบด้วยมาตรฐาน ๓ ข้อ ซึ่งอาจเทียบได้กับไตรสิกขา คือ^๓

๑. เข้าใจประวัติ ความสำคัญหลักธรรมของพระพุทธศาสนาและสามารถนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน (เทียบได้กับอธิปญญาสิกขา)

๒. ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา (เทียบได้กับอธิจิตตสิกขา)

๓. ประพฤติตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (เทียบได้กับอธิศีลสิกขา) และย้ำถึงมาตรฐานสามข้อของการจัดการเรียนการสอนสารการเรียนรู้พระพุทธศาสนาต้องเป็นจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา

สมุน อมรวิวัฒน์ กล่าวถึง การเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาว่า คำว่า การเรียนรู้เป็นคำที่แยกออกเป็นเรียนและรู้มิได้ เพราะการเรียนรู้ตามในแห่งพระพุทธธรรม หมายถึง กระบวนการเรียนที่ผัสสะทั้งหกของมนุษย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งเร้า หรือสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นมนุษย์ ธรรมชาติ และสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นแล้วมีการกระทำโต้ตอบ ประจักษ์ผล การเรียนรู้นั้นครอบคลุมถึงความเข้าใจในเนื้อหาสาระ(ปริยัติ) กระบวนการปฏิบัติ ฝึกฝนอบรม ทั้งโดยตนเองและโดยกัลยาณมิตร (ปฏิบัติ) การปฏิบัติฝึกฝนอบรมนี้ทำให้เจริญและเกิดความรู้ ความคิดที่ถูกต้องดีงาม การฝึกฝนดังกล่าวจึงมี ไวพจน์ ได้แก่ ศัพท์ ภาวนา ทมะ และสิกขา ซึ่งล้วนแต่เป็นการเรียนรู้โดยการฝึกอบรมตนทั้งสิ้น ผลของการเรียนรู้ ทั้งด้านปริยัติ และปฏิบัติ คือ ปฏิเวธ เป็น

^๓ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), กรอบความคิดในการจัดทำสารการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖.

การประจักษ์ผลของการเรียนรู้ทั้งหมด เกิดคุณภาวะ (ความรู้และความดี) สมรรถภาวะ (ความสามารถ) สุขภาวะ (ความผาสุกเหมาะสมพอควร) และอิสระภาวะ (พ้นจากความเป็นทาส)^๔

ชนาธิป พรกุล กล่าวถึงความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาว่า การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทยให้มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีคุณธรรมความดีงามที่จะเกื้อกูลตนเอง ผู้อื่นและสังคม ดังนั้น การปฏิรูปการเรียนรู้จึงหมายถึง การปฏิรูปการเรียนการสอนที่ครูต้องจัดให้ผู้เรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ มีการฝึกกระบวนการคิดให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้จริง ครูจะมีโอกาสคิดเอง ทำเอง รับผิดชอบเอง ครูได้สร้างความรู้มีอิสระทางความคิด และมีความกล้าหาญที่จะริเริ่มความเข้มแข็งของครูจะทำให้การปฏิรูปการศึกษาประสบ ความสำเร็จ^๕

ปทีป เมธาคุณวุฒิ กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอนว่า การเรียนการสอนแบบร่วมมือเป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละประมาณ ๓-๕ คน โดยที่สมาชิกมีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันรับผิดชอบการทำงานของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม ร่วมกันเพื่อให้งานกลุ่มประสบผลสำเร็จ โดยสมาชิกภายในกลุ่มต้องกระตุ้นสมาชิกคนอื่น และช่วยเหลือกัน ผู้เรียนทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในตนเองและกลุ่มให้มากที่สุด การเรียนการสอนแบบร่วมมือกันเน้นความร่วมมือและการสนับสนุนร่วมกันระหว่างผู้เรียนมากกว่าการแข่งขัน โดยพยายามที่จะออกแบบสภาพการเรียนรู้และกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น เป็นวิธีการเรียนการสอนอย่างหนึ่งที่ใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญ ผู้เรียนทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยมีหลักการว่าผลสำเร็จของกลุ่มคือผลสำเร็จของตนเอง^๖

วิทย์ วิศทเวทย์ กล่าวถึงอุดมการณ์ทางการศึกษาว่า ปัญหาเกี่ยวกับอุดมการณ์อีกเรื่องหนึ่งก็คือ ปัญหาว่าการศึกษาควรปั้นบุคคลให้มีคุณสมบัติอย่างไร การที่รัฐควบคุมการศึกษานั้นเพราะรัฐต้องการที่จะอบรมเยาวชนให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีลักษณะตามที่รัฐประสงค์ เช่น สังคมสปาร์ตาต้องการพลเมืองที่มีร่างกายแข็งแรงและทรหดอดทน ก็เน้นพลศึกษา สังคมเอเธนส์ต้องการพลเมืองที่มีวุฒิปัญญาสูง ก็เน้นพุทธิศึกษา สังคมคาทอลิก และสังคมพุทธต้องการคนที่มีจิตใจสูงมีศีลธรรมเป็นการเน้นจริยศึกษา เป็นต้น เพื่อที่จะให้อุดมการณ์เหล่านี้บรรลุผล รัฐ (หรือองค์กรอื่นที่มีอำนาจจัดการศึกษา) ก็ต้องจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับจุดหมาย^๗

^๔ สุนน อมรวิวัฒน์, การเรียนรู้ตามนัยแห่งพุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์, ๒๕๓๙), หน้า ๕.

^๕ ชนาธิป พรกุล, แคมป์, รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐-๒๑.

^๖ ปทีป เมธาคุณวุฒิ, การจัดการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓.

^๗ วิทย์ วิศทเวทย์, ปรัชญาการศึกษาไทย ๒๔๑๑-๒๔๗๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๔.

Thomas and Montgomery ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเป็นครูที่ดี ผลสะท้อนจากปฏิบัติงานของครูในทัศนะของเด็กนักเรียน เขาได้ทำการวิจัยโดยใช้วิธีการสังเกตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูในการจัดการเรียนการสอน และสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเด็กเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดีควรมีอะไรบ้าง จากการสัมภาษณ์เด็กได้ข้อสรุปว่า ครูจะเป็นครูที่ดีได้ต้องมีคุณลักษณะ ๔ ประการ คือ ๑.มีความสุขพออ่อนโยน ๒.ต้องสนใจและเอาใจใส่ดูแลเด็ก ๓.ต้องมีความเข้าใจเด็ก ๔.ต้องมีอารมณ์สนุกสนานและรักเด็ก^๘

แมรี สปรัทท (Mary Spratt) อัลัน พุลเวอร์เนส (Alan Pulverness) และเมลานี วิลเลียมส์ (Melanie Williams) กล่าวว่ารูปแบบการเรียนรู้ คือ วิธีการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติของผู้เรียนชอบ ใช้ในการจัดการและจดจำข้อมูลและทักษะต่างๆ รูปแบบการเรียนรู้ของเรามีผลต่อการที่เราเรียนรู้ได้อย่างไรและวิธีที่เราเรียนได้ดีที่สุด ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอวิธีการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ อย่างหลากหลาย ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ที่เรชอบใช้ในการเรียนรู้ วิธีการปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้อื่นและรูปแบบการคิดของเรา เราอาจกล่าวว่าผู้เรียนมีรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันและจำเป็นที่จะได้รับการสอนด้วยวิธีการที่แตกต่างกันด้วย แต่ต้องไม่ลืมว่าบางครั้งรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนอาจจะไม่ใช่เป็นประเภทนั้นๆ อย่างเดียว อาจจะใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบหนึ่งมากกว่าแบบอื่นๆ และผู้เรียนอาจจะเปลี่ยนหรือพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของตนเองได้^๙

ข. ทบทวนรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งามตา วนินทานนท์ ได้รายงานวิจัย ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิฑามารดาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่า เพื่อส่งเสริมให้เป็นคนดีมีคุณธรรมตามแนวพุทธศาสนานั้นเป็นบิฑามารดาที่มีลักษณะทางพุทธสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการดำเนินชีวิตประจำวันตามวิถีทางพุทธที่สำคัญคือ ยึดมั่นในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ การบริจาคทาน การรักษาศีลห้า และหมั่นปฏิบัติสมาธิภาวนา^{๑๐}

วันเพ็ญ ปุณพัฒน์ ได้ศึกษาการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปันการช่วยเหลือ และการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และการเล่นสมมติแบบอิสระ พบว่า ๑) พฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๑ ๒) พฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือ ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ สูงกว่ากลุ่มเด็กที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๓) พฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือของเด็ก

^๘ Thomas,J.A.& Montgomery, P.On becoming a good teacher:Reflective practice with regard to children's voice, (Journal of Teacher Education.49(5),372-380.Abstract from : silver platter File:ERIC Item:E1758628;jun,1998), p.44.

^๙ Mary Spratt Alan Pulverness Melanie Williams, The TKT Teaching Knowledge Test Course, First Published in United Kingdom, University Press, Cambridge,2005 P.52.

^{๑๐} งามตา วนินทานนท์, “รายงานวิจัย ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิฑามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร”, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๖).

ปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ สูงกว่ากลุ่มเด็กที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๑๑}

อังุ่น พูลทวี สรุปว่าเด็กจะเลียนแบบพ่อแม่ ผู้ปกครองด้วยการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นและจากการสังเกตพฤติกรรม ดังนั้นการกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ผู้ปกครองจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังส่งเสริมพัฒนาพฤติกรรมด้านต่างๆ ของเด็กให้มีพฤติกรรมตามต้องการ^{๑๒}

ยุพา บุญอำนวยสุข ทำการศึกษาการทำความดีของเยาวชนเพื่อสังคม : กรณีศึกษานักเรียนโรงเรียนวัดบวรนิเวศ พบว่าตัวแปรที่ส่งเสริมให้เยาวชนทำความดีเพื่อสังคม คือ ๑) สภาพแวดล้อมทางครอบครัว ได้แก่ วิธีการอบรมสั่งสอน และการเป็นแบบอย่างของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ๒) สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ครู การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้จัดอย่างหลากหลาย และการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่น ๓) ลักษณะทางจิต คือ การมีทัศนคติที่ดีต่อการทำความดีเพื่อสังคม ผลจากการขัดเกลาหล่อหลอมจากครอบครัวและได้รับแรงกระตุ้นเสริมจากกระบวนการขัดเกลาของโรงเรียนจึงผลเชิงบวกต่อการทำความดีเพื่อสังคม^{๑๓}

พระมหาพรพงษ์ วรเมธี (บุญปั้น) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาในด้านขาดแหล่งวิทยาการที่จะศึกษาค้นคว้า และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำสื่อการเรียนการสอนเนื่องจากครูผู้สอนไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการสอนวิชาจริยศึกษา ดังนั้น การพัฒนาการเรียนการสอนจึงต้องการครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถทางวิชาจริยศึกษาโดยเฉพาะ ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาเรื่องสื่อการสอนมีไม่เพียงพอ ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น สไลด์ วิดีทัศน์ สื่อที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นรูปภาพ ซึ่งนักเรียนต้องการให้ครูใช้สื่อหลากหลายประเภทประกอบการสอน นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องการให้มีการอบรมความรู้ในการทำสื่อการสอน ต้องการสื่อที่ทันสมัยและสะดวกในการใช้ ด้านการจัดกิจกรรมเสริม ประสบปัญหาในเรื่องไม่มีสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเสริมอย่างสม่ำเสมอ นักเรียนต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาและพระพุทธศาสนา อาทิเช่น การเข้าค่ายจริยธรรม การแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ การเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา รวมทั้งต้องการให้ครูผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องจริยธรรม ส่วนครูผู้สอนต้องการให้มี

^{๑๑} วันเพ็ญ ปุฒพัฒน์, “การเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๐).

^{๑๒} อังุ่น พูลทวี, “การศึกษาด้านจิตวิทยาของครอบครัวในการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนประถมศึกษาเขตการศึกษา ๑”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, ๒๕๓๙).

^{๑๓} ยุพา บุญอำนวยสุข, “การศึกษาการทำความดีของเยาวชนเพื่อสังคม : กรณีศึกษานักเรียนโรงเรียนวัดบวรนิเวศ”, **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๕).

การจัดกิจกรรมเสริมเป็นระยะๆ หลายๆ รูปแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหา รวมทั้งมีงบประมาณในการจัดกิจกรรมเสริมให้มากขึ้น^{๑๔}

ธัญญาภรณ์ สมบูรณ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของครูที่ดีตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ พบว่านักเรียนให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดี ด้านคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านวิชาชีพ และด้านบุคลิกภาพ นักเรียนให้ความสำคัญ เรื่องความรับผิดชอบต่อการสอน และตั้งใจสอนนักเรียน ด้านวิชาชีพ นักเรียนให้ความสำคัญเรื่องมีความสามารถอธิบายบทเรียนให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย และนักเรียนสามารถสอบถามข้อสงสัยเกี่ยวกับการเรียนได้ตลอดเวลา และด้านบุคลิกภาพ นักเรียนให้ความสำคัญเรื่องบุคลิกการแต่งกายดี สะอาดเรียบร้อย เหมาะสมกาลเทศะ ใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง และมีหน้าตา ยิ้มแย้ม แจ่มใส ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น ระหว่างนักเรียนหญิงกับนักเรียนชาย พบว่าด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาชีพครูและด้านคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนเพศหญิงและเพศชายชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยรวมให้ความสำคัญไม่แตกต่างกันและผลการสัมภาษณ์ พบว่าครูที่ดี ได้แก่ ครูที่มีความรู้ในวิชาที่สอนมีเทคนิควิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ดี มีศีลธรรม ความประพฤติดี และมีจรรยาบรรณครู^{๑๕}

ธีระวัฒน์ ศิริบัติ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต ๑ พบว่า บทบาทของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมอันดับแรกคือ การปฏิบัติตามแผนการตรวจสอบ และการวางแผน เปรียบเทียบบทบาทของครูจำแนกตามสถานภาพ โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ ๐.๐๕ โดยที่ครูมีบทบาทมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษา^{๑๖}

เฮอรัลล็อก (Herlock) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู พบว่า เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นแบบในครอบครัวโดยเฉพาะพ่อแม่จะเป็นตัวแบบที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง^{๑๗}

^{๑๔} พระมหาวรพงษ์ วรเมธี (บุญปัน), “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๕} ธัญญาภรณ์ สมบูรณ์, “คุณลักษณะของครูที่ดีตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๘).

^{๑๖} ธีระวัฒน์ ศิริบัติ, “บทบาทของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๙).

^{๑๗} Herlock, *Child Development*.md.ed, New York Mc Graw-Hill Book Co, 1965, p.9

แบนดورا (Albert Bandura) เสนอแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมพบว่า การปลูกฝังคุณธรรมให้แก่บุคคลด้วยวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตนเองหรือเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมหรือผลกรรมของผู้อื่นหรือการให้แบบอย่างและจากการฟังคำบอกเล่า^{๑๘}

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเบื้องต้นพบว่า การศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนา ดังเช่นเรื่อง "การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ" ของสุมน อมรวิวัฒน์และ "การศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์" ของ แมรี สปรัทท (Mary Spratt) อัลัน พุลเวอร์เนส (Alan Pulverness) และเมลานี วิลเลียมส์ (Melanie Williams) ได้กล่าวว่า รูปแบบการเรียนรู้ คือ วิธีการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติของผู้เรียนชอบ ใช้ในการจัดการและจดจำข้อมูลและทักษะต่างๆ รูปแบบการเรียนรู้ของเรามีผลต่อการที่เราเรียนรู้ได้อย่างไรและวิธีที่เราเรียนรู้ได้ดีที่สุด ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอวิธีการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ อย่างหลากหลาย ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ที่เราชอบใช้ในการเรียนรู้ วิธีการปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้อื่น และรูปแบบการคิดของเรา เราอาจกล่าวได้ว่าผู้เรียนมีรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันและจำเป็นที่จะได้รับการสอนด้วยวิธีการที่แตกต่างกันด้วยของการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ตามไตรสิกขาของโรงเรียนวิสุทธิพุทธเท่านั้น

ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย การนิยามศัพท์เฉพาะและสร้างแบบสัมภาษณ์การวิจัย

๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การใช้ตัวแบบทางสังคมประกอบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการประสบการณ์จากบ้าน-วัด-โรงเรียน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมตามแนวทางวิถีพุทธของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนบ้านเขว อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคามนี้ มีรูปแบบและลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑.๖.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสาร (Documentary Research) โดยมีการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในการใช้ตัวแบบทางสังคมประกอบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการประสบการณ์จากบ้าน-วัด-โรงเรียน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมตามแนวทางวิถีพุทธของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนบ้านเขว อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๑.๖.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา เนื้อหา และโครงสร้างตรวจสอบความถูกต้อง เทียบตรง ก่อนนำไปสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง

๒. เครื่องบันทึกเสียง

๓. สมุดจดบันทึก

^{๑๘} Bandura Albert, *Social Learning Theory*, New jersey: Prentice-Hall Inc. Englewood Cliffs, 1977, p.13.

๑.๖.๓ ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มเป้าหมาย

- ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนบ้านเขว้า จำนวน ๑ คน
- ครูกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน ๕ คน
- ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ จำนวน ๑๐ คน
- นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ จำนวน ๒๔ คน

โดยแบ่งเป็น

- ชั้น ป.๔ ชาย ๒ คน หญิง ๒ คน
- ชั้น ป.๕ ชาย ๕ คน หญิง ๕ คน
- ชั้น ป.๖ ชาย ๕ คน หญิง ๕ คน

รวมกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาทั้งสิ้น ๔๐ คน

การได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ในกลุ่มผู้บริหาร ครูผู้สอน ในส่วนของกลุ่มนักเรียน และผู้ปกครอง ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลากรายชื่อให้ครบตามจำนวนที่ระบุไว้

๑.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้นั้นมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา แล้วจึงนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทราบการใช้ตัวแบบทางสังคมประกอบการวัด การเรียนรู้แบบบูรณาการ บ้าน วัด โรงเรียน แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านเขว้า อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๑.๗.๒ ได้ทราบยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนตามแนววิถีพุทธของ โรงเรียนบ้านเขว้า อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๑.๗.๓ ได้แนวทางและข้อเสนอแนะจากผลการใช้ตัวแบบทางสังคมประกอบการจัดการ เรียนรู้แบบบูรณาการบ้าน วัด โรงเรียน ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านเขว้า อำเภอ โกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม